

Nr 100.

Ankom till riksdagens kansli den 4 april 1930 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående användningen av vissa delar av de till fjärde flygkåren upplåtna egendomarna å Frösön.

(1:a avd.)

Uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *J. P. Johansson*, nr 68, samt den andra inom andra kammaren av herr *J. Olofsson* i Digernäs, nr 133, har hemställts, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i sådant syfte som angives i motionen.

I motionen har anförts följande.

»Till fjärde flygkåren å Frösön har intagits Kungsgården $2^{9/16}$ mtl nr 1² och $2^{3/64}$ mtl nr 1³ med ett taxeringsvärde av 116,900 kronor samt Västbyn $1/3$ mtl nr 1¹, taxerat till 15,700 kronor, Västerhus $5/12$ mtl nr taxerat till 8,800 kronor och hela Frösö läger, såväl fältjägarnas som Skvadronlägret.

De under dessa egendomar hörande torpen skötas som jordbruk, men hemmanen äro i hög grad vanvårdade. Särskilt gäller detta Kungsgården, vilken, innan den överlämnades till flygkåren, användes till remontdepå. De stora stallbyggnaderna äro nu överflödiga och komma väl så småningom att förfalla. Jordbruket ligger fullständigt nere och inägorna ha redan börjat växa igen med skog. Den gröda, som ännu växer å hemmanet, auktioneras bort på rot, och hö för förläggningens behov inköpes från annat håll.

Den till egendomen hörande skogen är synnerligen värdefull. Den stod förut under domänstyrelsens förvaltning. De tjänstemän, som hade tillsyn över den, fingo, då skogen överlämnades till flygkåren, behålla sina förutvarande löner oavkortade och åtog sig sedan mot särskild betalning att sköta skogen för flygstyrelsens räkning. Enligt uppgift lära avverkningar ha företagits och virket försålts under hand. Huru detta virke betalats och redovisats framgår icke av för mig tillgängliga handlingar. Ved och virke för flygkårens behov inköpas från annat håll.

Det verkar beklämmande och väcker känslor av olust och ovilja mot försvaret, då mitt inne i en jordbruksbygd den bästa och bördigaste jorden utan någon förnuftig mening nedtrampas och lägges i lägervall. Det finns dock villiga armar att sköta den och avvinna den rika skördar till samhällets bästa.

Av det stora område staten äger på Frösön bör flygkåren tilldelas allt det utrymme, den behöver för sin uppgift, och lägerplatsen räcker i det avseendet

mer än väl till med de utfartsvägar till sjön, som redan finnas, men de intilliggande hemmanen och skogen, som den inte behöver och som den varken kan eller vill sköta, böra icke i fortsättningen få ligga under dess förvaltning. Hemmanen böra uppdelas i lämpliga bruksdelar och försäljas, och skogen bör såsom tidigare läggas under domänstyrelsens förvaltning.»

Över föreliggande motioner har utskottet med stöd av § 46 riksdagsordningen infordrat vid detta utlåtande såsom bilagor fogade utlåtanden från flygstyrelsen och domänstyrelsen, som i ärendet inhämtat yttrande från länsstyrelsen i Jämtlands län (Bil. A och B).

*Utskottets
yttrande.*

Vad till en början beträffar den till egendomen hörande skogsarealen, delar utskottet den av länsstyrelsen i Jämtlands län uttalade uppfattningen, att den omständigheten, att skogsmarken i viss utsträckning är för övningsändamål erforderlig för flygstyrelsen, icke bör utgöra hinder för att förvaltningen av densamma läggas under domänstyrelsen. Vidkommande åter det område i övrigt, som åtminstone icke för närvarande är behövt för flygvapnets behov, är utskottet, som icke kan ansluta sig till de av flygstyrelsen i frågan framförda synpunkterna, i likhet med motionärerna av den meningen, att en utredning bör verkställas för utrönande av i vad mån ifrågavarande område skulle kunna på lämpligaste sätt ekonomiskt nyttiggöras.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av herrar J. P. Johanssons och Olofssons i Digernäs förevarande motioner (I: 68 och II: 133) må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning i fråga om användningen av vissa delar av de till fjärde flygkåren upplåtna egendomarna å Frösön i enlighet med av utskottet ovan angivna grunder.

Stockholm den 4 april 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 97.

Bil. A.

Till riksdagens statsutskott.

Genom departementschefsskrivelse den 11 februari 1930 har Kungl. Maj:t anbefallt flygstyrelsen att till statsutskottet avgiva yttrande över två lika lydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 68, av herr J. P. Johansson, och den andra inom andra kammaren, nr 133, av herr J. Olofsson i Digernäs, angående användningen av vissa delar av de till 4. flygkåren upplåtna egendomarna å Frösön.

Flygstyrelsen har i anledning härav infordrat yttrande från chefen för nämnda flygkår, och får flygstyrelsen hänvisa till berörda yttrande, som med tillhörande bilagor här bifogas.

Härutöver får flygstyrelsen anföra följande.

Motionärernas anmärkningar kunna sammanfattas sålunda, att flygkåren å Frösön disponerade större jordbruks- och skogsområden än behovet krävde, samt

att skötseln av kårens områden gåve anledning till erinringar.

I förstnämnda hänseende vill flygstyrelsen endast uttala, att de till kåren upplåtna områdena äro för dess verksamhet erforderliga. Beaktas måste jämväl, att flygvapnet är ett vapenslag, som befinner sig i snabb utveckling. Skulle därför, på sätt motionärerna ifrågasatt, vissa områden frantagas flygkåren, kan detta lätt befaras medföra, att dessa områden efter någon tid måste för flygkårens räkning återförvärfvas, varvid, såvitt angår eventuellt försålda områden, med all sannolikhet betydligt ökade kostnader kunna beräknas komma att uppstå för kronan.

Beträffande vad som i motionerna anmärkts mot skötseln av flygvapnets ifrågavarande egendomar, synas motionärerna till en början icke hava tillräckligt beaktat den omständigheten, att det här gäller markområden, disponerade för militära ändamål. De militära kraven nödvändiggöra vissa avvikelser från vad, som i och för sig vore att anse såsom det mest ändamålsenliga och rationella brukningssättet. Att sålunda åkerjord igenlagts till gräsvall, är en sådan avvikelse, som jämväl i viss utsträckning måste tillämpas beträffande lantförsvarets övningsfält med hänsyn till de militära övningarna. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att sådana av de militära behoven betingade förändringar i brukningssättet i allmänhet låta sig förena med en i och för sig tillfredsställande fastighetsavkastning och att de sålunda icke behöva innebära någon mera avsevärd ekonomisk förlust. De närmare skälen till nämnda och övriga av motionärerna påtalade avvikelser från eljest normalt brukningssätt äro för övrigt angivna i kårchefens yttrande, vari jämväl motionärernas anmärkningar mot skogens skötsel blivit gendrivna. I sistnämnda hänseende vill flygstyrelsen ytterligare framhålla, att skogsskötseln bedrivs i enlighet med fastställd skogshushållningsplan.

Slutligen vill flygstyrelsen framhålla, att det åligger styrelsen såsom förvaltningsmyndighet att ägna all omsorg och uppmärksamhet däråt, att av styrelsen disponerade fastigheter förvaltas på bästa och mest ändamålsenliga sätt. Styrelsen kan heller icke finna, att i avseende å nu ifrågavarande fastigheter någon omständighet föreligger, som med fog kan betecknas såsom missförhållande. Detta utesluter givetvis icke, att förbättringar kunna på vissa punkter vara önskvärda. Sålunda har styrelsen för avsikt att, då förhållandena därtill kunna giva anledning, låta undersöka möjligheterna att upplåta Kungsgården på arrende, under förutsättning att marken ej upplöjes, enär fälten därstädes erfordras såsom nödlandningsflygfält. Härvid torde emellertid böra beaktas, att särskild arrendatorbyggnad måste nyuppföras, enär sådan för närvarande icke förefinnes.

De av motionärerna framställda anmärkningarna äro i väsentliga delar överdrivna samt måste i den mån, de vila på reellt underlag, ses mot bakgrunden av de ändamål, vartill egendomarna ifråga avsetts, och prövas med hänsyn till vad här ovan i ärendet framförts.

Med anledning härav och enär flygstyrelsen anser att nämnda fastigheter äro för 4. flygkårens förläggning och övningar erforderliga, får flygstyrelsen vördsamt hemställa, att de i ärendet väckta motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I ärendets handläggning hava deltagit undertecknad, chef, Lübeck, Lychnell, Fjällbäck och Fogman, föredragande.

Stockholm den 8 mars 1930.

På flygstyrelsens vägnar:

Karl Amundson.

Ernst Fogman.

Till riksdagens statsutskott.

Genom nådig remiss den 11 februari 1930 har domänstyrelsen anbefallts på framställning av utskottet att till utskottet avgiva yttrande över två lika lydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 68, av herr J. P. Johansson, och den andra inom andra kammaren, nr 133, av herr J. Olofsson i Digernäs, angående användningen av vissa delar av de till fjärde flygkåren upplåtna egendomarna å Frösön.

Till åttlydnad härav får styrelsen överlämna infordrade yttranden i ärendet av överjägmästaren i mellersta Norrlands distrikt och länsstyrelsen i Jämtlands län samt för egen del anföra följande.

Genom beslut enligt brev till domänstyrelsen den 24 juli 1924 förordnade Kungl. Maj:t att under domänstyrelsens förvaltning stående i Frösö socken av Jämtlands län belägna kronoegendomarna 2¹/₂ mantal Kungsgården nr 1 och ¹/₃ mantal Västbyn nr 1, ⁵/₁₂ mantal Västerhus nr 1 och ⁹/₁₀₂ mantal av kronoegendomen ¹/₂ mantal Västerhus nr 2 skulle med vissa undantag under en tid av ett år räknat från och med den 14 mars 1925 fortfarande utarrenderas till remonteringsstyrelsen, och blevo de i enlighet härmed utarrenderade till remonteringsstyrelsen till den 14 mars 1926. Arrendena utgingo för detta arrendeår med respektive 1,645, 350 och 700 kronor.

Egendomarna, som en längre tid därför varit av domänstyrelsen upplåtna under arrende till remonteringsstyrelsen, vore vid nämnda tids början bebyggda för jordbruk och skulle enligt arrendekontraktet såsom sådana avträdas vid arrendetidens slut.

Enligt de för remonteringsstyrelsen gällande arrendekontrakten utgjordes förberörda undantag av

beträffande Kungsgården, dels fyllnadsjorden kronoparken Kånkbacken eller Kånkejorden och därå varande lägenheter, dels ock för Jämtlands fältjägarregementets räkning den till mötesplats upplåtna mark, däri inräknat det mellan lägenheten Svenstorpet och Västerhus nr 2 belägna område, som i norr begränsas av landsvägen till Östersund och i söder av egendomens skogsmark och regementets skjutbana, nämnda lägenheten Svenstorpet, den till skjutbana för berörda regemente nu använda mark samt de områden, som betecknats med litt. A och litt. B å en av chefen för samma regemente till Kungl. Maj:t ingiven karta över Frösö läger och trakten däromkring. Den del av egendomen, som ingick i mötesplatsen, har åsatts ²³/₆₄ mantal och den utarrenderade delen ²⁹/₆₄ mantal;

beträffande Västbyn, den å egendomen befintliga för revirets behov avsedda mangårdsbyggnaden med därtill hörande källare och stallbyggnad jämte ett tomtområde om cirka 1 hektar; samt

beträffande Västerhus, den från Västerhus nr 1 avsondrade lägenheten Kråkstaflon med därtill hörande mark ävensom all hemmanen tillhörande utmark.

Den senast över statens jordbruksdomäner uppgjorda förteckningen, som återfinnes i Sveriges officiella statistik, domänverket år 1925, upptager för ifrågavarande kronoegendomar följande arealer i arrendet ingående inägor, nämligen

Kungsgården nr 1	75.97	har	tomt och åker,	17.61	har	ängs- och odlingsmark,				
Västbyn nr 1	14.41	»	»	»	»,	17.11	»	»	»	»
Västerhus nr 1 och 2	20.03	»	»	»	»,	17.9	»	»	»	»

Dessa arealer torde dock ej vara fullt exakta.

Genom det av överjägmästaren åberopade brevet till arméförvaltningens fortifikations- och intendentsdepartement den 13 november 1925 föreskrev Kungl. Maj:t att Frösö remontdepå skulle indragas den 30 september 1926 samt att av sagda remontdepå disponerade kronoegendomar skulle överlämnas till förvaltning av flygstyrelsen från och med den 1 oktober 1926.

Domänstyrelsen, som vid utgången av arrendetiden för egendomarna i fråga den 14 mars 1926 ej erhållit meddelande om förberörda beslut angående deras överflyttning till flygstyrelsen och vid det förhållande att styrelsen ej heller vid ärendets förberedande handläggning beretts tillfälle att yttra sig härutinnan saknade anledning förmoda någon sådan förändrad disposition av egendomarna, avlät den 13 mars 1926 underdånig framställning om föreskrift rörande egendomarnas disposition efter den 14 mars, samt utlät sig, efter återremiss i ärendet, i underdånigt utlåtande den 5 juni 1926 att styrelsen ej hade något att erinra mot en prolongering av arrendekontrakten om egendomarna med remonteringsstyrelsen för tiden till den 1 oktober 1926 och att domänstyrelsen i fråga om den beslutade dispositionen av de till remonteringsstyrelsen under arrende upplåtna egendomarna *med ovan angivna undantag* för tiden därefter ej hade annat att framhålla än att med anledning härav domänfonden borde nedskrivas med de värden, till vilka egendomarna då inginge i fonden, d. v. s. de egendomarna senast åsatta taxeringsvärden. Remissen avsåg ock styrelsens yttrande i anledning av väckta frågor om egendomarnas styckning för egnahemsbildning och försäljning av torplägenheter från desamma samt upplåtelse till Frösö kommun och hembygdsförening. Styrelsen ansåg dessa frågor med hänsyn till beslutet enligt förberörda nådiga brevet den 13 november 1925 för det dåvarande ej kunna till någon åtgärd föranleda.

Jämlikt brev den 30 juli 1926 medgav Kungl. Maj:t att ifrågavarande egendomar finge för tiden från den 14 mars 1926 till och med den 30 september 1926 upplåtas till remonteringsstyrelsen på förut gällande villkor samt förordnade att domänfonden skulle i anledning av den beslutade överlåtelsen till flygstyrelsen av fastigheterna nedskrivas på sätt domänstyrelsen ifrågasatt.

Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 29 maj 1926 förordnat, bland annat, att av kronoegendomen Kungsgården följande områden, nämligen dels ovannämnda lägenheten Svenstorpet, dels den av Jämtlands fältjägarregemente till skjutbana för det dåvarande använda mark, dels ock förberörda områden litt. A och litt. B, skulle för tiden från och med den 14 mars 1927 upplåtas till nämnda regemente för att med dess mötesplats å Frösön sammanläggas, att å skjutbaneområdet (litt. B) växande skog skulle fortfarande förvaltas av domänstyrelsen, samt att de genom försäljning av skog från nämnda område inflytande medel skulle ingå och redovisas bland statens skogsmedel, förordnade Kungl. Maj:t i brev den 20 maj 1927 att skogen å det med litt. B betecknade område skulle överlämnas till förvaltning av flygstyrelsen från och med den 1 juli 1927 samt att inkomsterna av området skulle redovisas bland övriga inkomster av de under flygstyrelsens förvaltning stående skogs- och jordbruksfastigheter.

Från den tid fastigheterna blivit överlåtna till flygstyrelsen har domänstyrelsen ej tagit befattning med dem. Vid sådant förhållande kan styrelsen ej yttra sig rörande egendomarnas skötsel av flygstyrelsen.

Huruvida flygstyrelsen för det statsintresse, den har att företräda, har behov av all den egendom, som till densamma härstädes överlåtits, undandrager sig domänstyrelsens bedömande. Men styrelsen kan ej annat än ansluta sig till det av såväl överjägmästaren som länsstyrelsen gjorda uttalande om lämpligheten av skogsförvaltningens omhändertagande av domänverket och att desamma tillföres avkastningen i den mån den ej erfordras för bränsle och annat husbehov för flygkåren.

Beträffande den ifrågasatta utredningen om lämpligheten av styckning för försäljning av för flygkåren icke erforderliga inägor får styrelsen åberopa vad av länsstyrelsen därutinnan framhållits. Stockholm den 8 mars 1930.

G. Kuylens tjerna.

Nils Kalén.

Bil. C.

Till Riksdagens statsutskott.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 11 februari 1930 på framställning av statsutskottet anbefallt domänstyrelsen att avgiva yttrande över två lika lydande motioner, nr 68 inom första kammaren och nr 133 inom andra kammaren, samt domänstyrelsen anhållit om Kungl. Maj:ts Befallningshavandes utlåtande i ärendet, får Kungl. Maj:ts Befallningshavande med överlämnande av ett från överjägmästaren i Mellersta Norrlands distrikt infordrat yttrande för egen del anföra följande.

Vid de dispositioner, som enligt Kungl. Maj:ts förut meddelade beslut träffats angående upplåtelse till fjärde flygkåren av vissa kronan tillhöriga fastigheter å Frösön, torde huvudsynpunkten hava varit att flygkåren skulle erhålla all den areal å kronans område, som för dess övningar, personal och materielbehandling vore erforderlig. Denna utgångspunkt läser fortfarande böra lända till efter rättelse. I vad mån för sagda försvarsändamål de nu upplätta områdena äro obehörliga faller icke inom Kungl. Maj:ts Befallningshavandes bedömning.

Vad däremot skogen beträffar torde det förhålla sig så, att visserligen en del av skogsarealen för närvarande användes för särskilda övningar, speciellt övningar i bombkastning från flygplan. Om så är måste tydligen skogen fortfarande stå till förfogande för ändamålet, men denna omständighet synes icke hindra, att själva skogsförvaltningen omhändertages av domänverket. Genom dess försorg skulle den avkastning, som erfordras för bränsle och annat husbehov, kunna utsynas, men i övrigt skogen skötas av och avkastningen tillföras domänverket.

Enligt Kungl. Maj:ts Befallningshavandes uppfattning bör således skogen med ovan anmärkta inskränkningar i avseende på dispositionen läggas under domänstyrelsens förvaltning.

Vad härefter angår inägor torde vissa delar därav sedan den tid, då fastigheten användes till remontdepå och remonterna strövade omkring på vallarna, hava erhållit så riklig naturlig gödning, att de ännu någon tid kunna skördas på det sätt, som för närvarande sker eller genom försäljning av grödan på rot. Den härigenom erhållna kontanta köpeskillingen torde lämna relativt god nettoavkastning. Men det är uppenbart, att en sådan brukning icke kan bibehållas i längden. Beträffande den framtida dispositionen av inägor torde närmare utredning böra äga rum.

Därvid vill emellertid Kungl. Maj:ts Befallningshavande framhålla, att det icke är sannolikt att det befinnes lämpligt att stycka fastigheterna och försälja dem till enskilda. Vid en under år 1929 uppkommen fråga om styckning av en annan kronan tillhörig jordbruksdomän på Frösön, hemmanet Stocke nr 2, lät Kungl. Maj:ts Befallningshavande genom egna hemsnämnden i länet verkställa utredning, huruvida en sådan anordning skulle vara ekonomiskt eller socialt

lämplig. Utredningen gav emellertid vid handen att markpriset och byggnadskostnaden för de blivande uppstyckade fastigheterna skulle bliva så höga, att en sådan upplåtelse icke vore tillräddig. Nyssnämnda fastighet har också där-
efter av Kungl. domänstyrelsen utarrenderats i oförändrat skick.

Östersund i landskontoret den 3 mars 1930.

På Länsstyrelsens vägnar:

J. Eurenus.

Erik Sundberg.
